

I.ÚS 238/05 ze dne 17.01.2006

N 15/40 SbNU 123

K rozhodování obecných soudů o úpravě styku rodiče s nezletilým dítětem

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Nález

Ústavního soudu - I. senátu složeného z předsedy senátu Františka Duchoně a soudců Vojena Güttlera a Ivany Janů - ze dne 17. ledna 2006 sp. zn. I. ÚS 238/05 ve věci ústavní stížnosti J. V. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě, pobočky v Olomouci, ze dne 31. 1. 2005 č. j. 12 Co 761/2004-117 a rozsudku Okresního soudu v Olomouci ze dne 3. 5. 2004 č. j. P 855/2002-75, jimiž bylo rozhodnuto o úpravě styku stěžovatele s jeho nezletilým synem.

Krajský soud v Ostravě, pobočka v Olomouci, rozsudkem ze dne 31. 1. 2005 č. j. 12 Co 761/2004-117 a Okresní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 3. 5. 2004 č. j. P 855/2002-75 porušily základní právo stěžovatele zakotvené v čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, a proto se tyto rozsudky zrušují.

Odůvodnění

Stěžovatel ve včasné ústavní stížnosti, která splňuje i ostatní formální náležitosti stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), navrhl zrušení v záhlaví označených rozsudků Krajského soudu v Ostravě, pobočky v Olomouci, (dále též "krajský soud") a Okresního soudu v Olomouci (dále též "okresní soud").

Stěžovatel uvedl, že rozsudkem okresního soudu byla v roce 2002 schválena dohoda rodičů, podle níž jeho nezletilý syn byl svěřen do výchovy matce, byla dohodnuta výše výživného placeného otcem a rozsah jeho styku se synem. Rozsudkem ze dne 3. 5. 2004 okresní soud vyhověl návrhu matky a styk stěžovatele se synem zůžil. Krajský soud rozsudek okresního soudu potvrdil. Obecné soudy, podle stěžovatele, porušily jeho ústavní práva daná Listinou základních práv a svobod (dále jen "Listina") v čl. 32 odst. 4, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2. Bylo zasaženo zejména do práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči, do práva stěžovatele dítě vychovávat a pečovat o něj ve smyslu Listiny, Úmluvy o právech dítěte, usnesení Rady pro lidská práva ze dne 6. 1. 2003. Jedná se i o zásah do práv rodiče, zaručených v § 26 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. Obecné soudy obou stupňů nevzaly v úvahu právo dítěte na rovnocenný vztah s oběma rodiči, ani právo rodiče, který nemá dítě v přímé péči, na jeho co nejširší účast na výchově dítěte. Změnu poměrů viděly v tom, že dítě začalo chodit do školy. Stěžovatel v této souvislosti odkázal na nález Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2005 sp. zn. II. ÚS 363/03 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 36, nález č. 12, str. 133), podle něhož ani povinná školní docházka není důvodem pro výrazné omezení styku rodiče s dítětem. V jeho případě se nejednalo o změnu poměrů předpokládanou § 28 zákona o rodině. Dohoda schválená předchozím rozsudkem okresního soudu se může realizovat i poté, co nastaly změny. Obecné soudy zaměnily zájem matky za zájmy dítěte a nevypovídaly se dostatečně se skutkovými zjištěními o mnohočetném zmaření styků nezletilého se stěžovatelem, k nimž došlo z vůle matky. Je v rozporu se zájmem dítěte, aby odvyklo výchovnému působení rodiče, u něhož není ve stálé péči.

V souladu s ustanovením § 42 odst. 3 a 4 zákona o Ústavním soudu byla vyžádána vyjádření účastníků řízení.

Krajský soud uvedl, že argumentace použitá v ústavní stížnosti nemá ústavněprávní relevanci, protože zpochybňuje skutkové a právní závěry obecných soudů.

Okresní soud sdělil, že neporušil právo otce na péči o dítě a jeho výchovu ani právo dítěte na rodičovskou výchovu a péči. Původní rozsah styku stěžovatele s nezletilým byl schválen za odlišných podmínek, matka byla na mateřské dovolené, nezletilý byl v její celodenní péči, nenavštěvoval žádné předškolní zařízení a rodiče deklarovali schopnost dobré komunikace a spolupráce. Poté, co matka nastoupila do zaměstnání a nezletilý začal

navštěvovat předškolní zařízení, soud změnil rozsah styku s ohledem na věk nezletilého, jeho režim a celkové poměry v rodině, protože stávající úprava byla již neudržitelná. Nová úprava styku je podle okresního soudu natolik široká, že i nadále otci umožňuje plné využití jeho práva podílet se na péči o syna a na jeho výchově.

Z rozhodnutí obecných soudů bylo zjištěno, že poprvé byl rozsah styku stěžovatele s jeho nezletilým synem upraven rozsudkem okresního soudu ze dne 29. 8. 2002 č. j. Nc 837/2000-35, podle něhož byl stěžovatel oprávněn mít u sebe nezletilého v liché týdny v odpoledních hodinách v úterý a ve čtvrtek, v sudé týdny v úterý odpoledne a od soboty do neděle, dále v určené době svátků a školních prázdnin.

V řízení zahájeném na návrh matky okresní soud rozsudkem ze dne 3. 5. 2004 č. j. P 855/2002-75 změnil rozsah styku stěžovatele s nezletilým tak, že stěžovatel je oprávněn mít nezletilého u sebe v lichých týdnech ve čtvrtek odpoledne a v sudých týdnech od pátku do neděle. Došlo ke změně rozsahu styku i v době svátků a prázdnin. V odůvodnění soud konstatoval, že ačkoli byl rozsah styku otce s nezletilým upraven nadstandardně široce, přesto se otec domáhá kontaktu i mimo stanovený rozsah, nerespektuje rozhodnutí soudu a narušuje režim dítěte, což je v rozporu s jeho zájmy. Podle soudu vztahy mezi rodiči a zejména nový režim dítěte neumožňují tak rozsáhlý styk, je nutná změna směrem ke standardní úpravě. Přesto i po úpravě zůstává styk otce s nezletilým dost široký a umožňuje otci se v dostatečné míře podílet na výchově nezletilého.

K odvolání otce krajský soud potvrdil rozsudek okresního soudu rozsudkem ze dne 31. 1. 2005 č. j. 12 Co 761/2004-117. Krajský soud se ztotožnil se závěrem okresního soudu o změně poměrů, nový rozsah styku nezletilého s otcem vystihuje potřeby nezletilého a specifika daného případu. Nejedná se o zúžení rozsahu styku, ale pouze o vyjádření nastalé změny na straně nezletilého. Konstatoval, že vedle základního kritéria - zájmu nezletilého je pro soudní rozhodnutí o úpravě styku podstatné, zda je vykonatelné nejen materiálně, ale i formálně. Původní rozsudek o úpravě styku byl částečně nevykonatelný.

Ústavní soud po přezkoumání všech okolností případu dospěl k závěru, že návrh stěžovatele je důvodný.

Stěžovatel ve stížnosti namítá jednak zásah do práva rodiče na péči o děti a jejich výchovu, jednak porušení práva na rovnost v řízení a právo na projednání věci veřejně, bez zbytečných průtahů, v přítomnosti účastníka řízení a možnosti vyjádřit se ke všem prováděným důkazům.

K právům garantovaným čl. 32 odst. 4 Listiny se Ústavní soud vyslovil v několika nálezech (např. nález ze dne 20. 8. 2004 sp. zn. III. ÚS 459/03, Sbirka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 34, nález č. 117, str. 233, nebo nález ze dne 20. 1. 2005 sp. zn. II. ÚS 363/03, uveřejněn tamtéž, svazek 36, nález č. 12, str. 133). Ústavní soud tedy zkoumal, zda obecné soudy, s ohledem na závěry obsažené v uvedených nálezech, nezasáhly do ústavně zaručených základních práv stěžovatele.

V nálezu sp. zn. II. ÚS 363/03, na který odkazuje i stěžovatel, Ústavní soud konstatoval, že z ústavněprávního pohledu není možné nadřazovat modely fungování vztahů mezi oddělenými rodiči a nezletilými dětmi, které mají orgány veřejné moci zařité, nad zájem dítěte, který je definován v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Tyto modely, jakkoliv jsou v mnoha případech přínosné a použitelné, nemohou postihovat situaci každého jednotlivého dítěte. Je proto věcí obecných soudů, aby při zohledňování všech konkrétních okolností daného případu a z nich vyplývajícího zájmu dítěte, který musí být vždy předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy nebo správními orgány, rozhodly o konkrétní podobě nejvhodnějšího uspořádání vztahu mezi rodiči a dětmi. Na tom nemůže nic měnit ani to, že se rodiče nejsou schopni na takovémto uspořádání sami dohodnout.

Jak vyplývá z odůvodnění rozsudku okresního soudu, tento soud aplikoval v daném případě poměrně tvrdě tzv. "standardní úpravu styku". Krajský soud, patrně se znalostí judikatury Ústavního soudu, se celkem sofistikovaně snažil přejít tento postoj okresního soudu. Konstatoval, že úprava rozsahu styku musí vystihovat potřeby nezletilého a specifika daného případu, ale nijak blíže a podrobněji neodůvodnil, jak a z jakých důvodů přijatá úprava vystihuje specifika tohoto případu a potřeby nezletilého. Formou, která zdánlivě odpovídá nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 363/03, se snažil zastřít nezměněný obsah, který kritériím stanoveným v citovaném nálezu rozhodně neodpovídá.

V odůvodnění svého rozsudku okresní soud přímo konstatoval, že vztahy mezi rodiči a zejména nový režim dítěte a matky neumožňují tak rozsáhlý styk, ale že je nezbytná změna úpravy směrem ke standardní úpravě (viz předchozí odstavec). Takový závěr nerespektuje další premisu obsaženou v citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 363/03, tj. že úpravu styku není možné podřadit neschopnosti rodičů dohodnout se. **Chování otce a jeho snaha o co možná nejčastější styk s nezletilým nemůže být použita proti němu. Je a stále zůstává rodičem se všemi právy**

a povinnostmi z tohoto vztahu vyplývajícími. Jeho chování nemůže být použito jako argument (jak lze dovodit zejména z odůvodnění rozsudku okresního soudu na str. 5) k omezení rozsahu jeho styku s nezletilým dítětem. Navíc i z této části odůvodnění rozhodnutí okresního soudu (potvrzeného soudem krajským) je zřejmé, že soudy nepřihlížely ani tak k zájmům dítěte (viz předchozí odstavec), ale akcentovaly především zájem matky.

V nálezu sp. zn. II. ÚS 363/03 Ústavní soud také uvedl, že školní docházka (tedy jiný, nový režim dítěte) rozhodně nemůže být sama o sobě důvodem pro výrazné omezení styku otce s nezletilým dítětem, které je v péči matky. Je totiž nutné se zabývat širšími okolnostmi s touto novou skutečností spojenými a jejich dopadem na nezletilého.

Ve zkoumané věci lze z rozsudků obecných soudů dovodit jejich názor, že sice byla změněna frekvence a struktura styku stěžovatele s nezletilým, ale celkově rozsah styku zúžen nebyl, příp. zůstal stále velmi široký. Při podrobném srovnání původní a nové úpravy lze celkem bez problému zjistit, že rozsah styku novou úpravou omezen byl. Podstata rozhodnutí okresního soudu je obsažena při posuzování kvantitativní otázky (rozsah styku), kde bezprostředně zmiňuje samotný (podle jeho názoru legitimní) důvod pro změnu rozsahu styku (str. 6 rozsudku). Důvody, na nichž obecné soudy vystavěly své závěry o nutnosti změny rozsahu styku stěžovatele s jeho nezletilým synem, jsou tedy rozporné s judikaturou Ústavního soudu týkající se čl. 32 odst. 4 Listiny a zejména se závěry obsaženými v několikrát již citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 363/03.

Ústavní soud vzhledem k výše uvedenému dospěl k závěru, že napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě, pobočky v Olomouci, ze dne 31. 1. 2005 č. j. 12 Co 761/2004-117 a rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 3. 5. 2004 č. j. P 855/2002-75 bylo zasaženo do základního práva stěžovatele garantovaného čl. 32 odst. 4 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a napadené usnesení zrušil podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona.